

گیاهان دارویی استان لرستان

شهلا احمدی^۱، پرویز بابا خالو^۲، محمد علی کریمی فر^۳

۱- مرکز تحقیقات داروهای گیاهی رازی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان

۲- مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیع استان لرستان

۳- عضو هیئت علمی مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور

یافته / دوره یازدهم / شماره ۵ / زمستان ۸۸ / ویژه نامه گیاهان دارویی

چکیده

Ø مقدمه: این پژوهش در واحد گیاهان دارویی و محصولات فرعی، مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان لرستان به مدت ۶ سال به اجرا درآمد. هدف از این کار جمع آوری و شناسایی گیاهان دارویی موجود در استان لرستان، تعیین رویشگاهها، پراکنش، فرم رویشی، استفاده‌های سنتی، اندام مورد استفاده، روش استفاده، ویژگی‌های گیاه شناسی، نام محلی، نام فارسی و نام علمی گیاهان مذکور بوده است.

Ø مواد و روش‌ها: در همین راستا اقدام به استخراج لیست گیاهان دارویی گزارش شده از استان در منابع مختلف، شناسای افراد بومی صاحب نظر گیاه درمانی در استان و در نهایت جمع آوری و شناسایی گیاهان از سطح استان گردید.

Ø یافته‌ها: در مجموع ۱۵۱ گیاه دارویی از سطح استان جمع آوری و شناسایی گردید، که این گیاهان متعلق به ۶۳ تیره و ۹۰ جنس می‌باشند، بیشترین گونه‌های جمع آوری شده متعلق به تیره‌های *Labiatae*, *Compositae*, *Leguminosae*, *Liliaceae*, *Umbelliferae* و *Rosaceae* است.

Ø بحث و نتیجه گیری: طبق بررسیهای بعمل آمده در منابع مختلف ۹۶ گونه گیاهان دارویی از استان گزارش گردیده بود. که در طی این تحقیق ۱۵۱ گونه گیاه دارویی از سطح استان جمع آوری و شناسایی گردید. در مقایسه با گیاهان دارویی جمع آوری شده در استان‌های بوشهر ۷۰ گونه (۷)، هرمزگان ۱۱۳ گونه (۸)، مرکزی ۱۴۴ گونه (۹)، کردستان ۱۴۴ گونه (۱۰)، تنوع بیشتری نشان می‌دهد اما در مقایسه با استان‌های زنجان ۱۶۳ گونه (۱۱)، همدان ۳۱۵ گونه (۱۲)، قزوین ۲۵۰ گونه (۱۳)، به نظر می‌رسد که از تنوع کمتری برخوردار است.

Ø واژه‌های کلیدی: گیاهان دارویی، مواد موثره، لرستان

مقدمه

جنگل و مرتع و اقلیم متنوع سبب تنوع چشمگیر فلور استان شده است، بطوریکه تاکنون درفلور ایرانیکا بیش از 1200 گونه گیاهی از استان گزارش گردیده است. تاکنون 600 گونه گیاهی توسط قهرمان(1) و مبین(2) از استان لرستان گزارش گردیده است. در بررسی عمل آمده در کتب و منابع دارویی 96 گونه گیاه دارویی از استان گزارش گردیده است.

لرستان در غرب ایران بین 46 درجه و 51 دقیقه تا 50 درجه و 3 دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ و 32 درجه و 37 دقیقه تا 34 درجه و 22 دقیقه عرض شمالی از خط استوا قرار گرفته است. در حدود 60 درصد کل استان را اراضی کوهستانی تشکیل می‌دهد. همچنین اراضی تپه‌ای مساحتی معادل 15/5 درصد از کل استان را شامل می‌گردد، که شبیه آن 25 تا 100 درصد می‌باشد. خاک این اراضی به علت وضعیت خاص توپوگرافی و شرایط آب و هوایی، تخریب منابع طبیعی، کشت و کار غلط و چرای بی رویه دارای فرسایش شدید می‌باشد. مهمترین کوههای استان لرستان عبارت از اشترانکوه با ارتفاع 4050 متر در الیگودرز، کوه گرین با ارتفاع 3623 متر بین بروجرد و اشتربنان، کوه کمر بسته با ارتفاع 3200 متر در الیگودرز، هشتاد پهلو با ارتفاع 2991 متر در جنوب خرمآباد، سفید کوه با ارتفاع 2931 متر در شمال غرب خرمآباد، همچنین کوه های کبیر کوه، قالیکوه، ورخاش، خرگوشناب، پشتکوه، بلوران، سردار، گریوه است. بزرگترین و مهم‌ترین دشت‌ها و جلگه‌های استان عبارت از دشت سیلاخور در شمال غربی استان با قریب 70 هزار هکتار، دشت الیگودرز در شرق استان با 60 هزار هکتار، دشت کوهدهشت در غرب استان با 40 هزار هکتار، دشت الشتر در شمال استان با مساحت 30 هزار هکتار، همچنین دشت کرگاه در جنوب شهر خرمآباد، ازنا در شرق خرمآباد، چغانندی، نور آباد، طرهان و ناوه در شمال استان است. به علت وضعیت خاص پستی و بلندی‌های استان

تاچند دهه گذشته آنچه که بعنوان دارو مورد استفاده قرار می‌گرفت از منابع طبیعی و بطور عمده از گیاهان بدست می‌آمد. با پیشرفت سریع علوم داروهای سنتزی در بسیاری موارد جایگزین گیاهان داروئی شدند. تجربه نشان داد که داروهای سنتزی با تمام کارائی مورد توجه، اثرات نامطلوب بسیاری همراه دارند و روش گردید که کمتر ماده خالصی وجود دارد که دارای اثرات سوء نباشد، به همین دلیل امروره استفاده از گیاهان دارویی مورد توجه بسیار قرار گرفته است.

اما استفاده صحیح از گیاهان دارویی مشروط به وجود اطلاعات دقیق و عملی است که متأسفانه بر اثر مرور زمان و به علت دخالت افراد ناآگاه و سودجو منحرف گشته و مطالب غیر واقعی به آنها اضافه شده است که باید آنها را از هم جدا نمود.

تحقیق در زمینه شناخت گیاهان دارویی استان، تلاشی در جهت پاسخگویی به نیاز وسیع جامعه برای شناخت خواص و کاربرد گیاهان مفید می‌باشد. همچنین اجرای این طرح‌ها در حقیقت به منزله زیر بنایی است که راه را برای تهیه طرح‌ها و پروژه‌های تحقیقاتی دیگر مانند تعیین مواد موثره و کشت و اهلی کردن گیاهان دارویی را آسان می‌نماید.

استان لرستان با مساحتی نزدیک به 28329+ هکتار مربع دارای حدود 2 میلیون هکتار منابع طبیعی است که از این مقدار 649 هزار هکتار بصورت اراضی مرتعی و 885000 هکتار جنگل است. همچنین از نظر آب و هوایی دارای چهار اقلیم متفاوت (نیمه خشک، نیمه مرطوب معتدل، نیمه مرطوب سرد و اقلیم ارتفاعات) است.

با توجه به وضعیت خاص پستی و بلندی‌های استان که دارای حداقل ارتفاع 330 متر در منطقه پل زال و حداکثر 4050 متر در اشترانکوه می‌باشد و آب‌های سطحی فراوان و مخازن غنی آب زیر زمینی، وجود بیش از 1/5 میلیون هکتار

پرس و خشک گردیده و در نهایت بر روی کاغذ گلاسه چسبانده شدند. از هر نمونه گیاهی مقداری بصورت خشک تهیه و در کلکسیون نگهداری گردیده‌اند. جهت شناسایی علمی نمونه‌های گیاهی از منابع گیاه شناسی (*Flora iranica*) (3) و فلور ترکیه (4)، فلور ایران (5) و ... استفاده شده است و در نهایت نمونه‌ها جهت شناسایی دقیق تر و تأیید شناسایی‌های صورت گرفته به ستاد موسسه ارسال و توسط مشاور گیاه شناسی طرح، شناسائی صورت گرفت. در هنگام جمع آوری گیاهان در خصوص نام محلی و موارد مصرف گیاهان مذکور اطلاعات موجود از ساکنین محل اخذ گردید. علاوه بر این با استفاده از کتاب و نسخ دارویی اطلاعات موجود تکمیل گردید.

یافته‌ها

در طی این پژوهش 151 گونه گیاهان دارویی از سطح استان جمع‌آوری و شناسایی گردید که نام علمی، نام‌های فارسی و محلی گیاهان جمع‌آوری شده، محل پراکنش و بخش‌های مورد استفاده آنها در جدول 1 آورده شده است. لازم به توضیح است که بر طبق بررسیهای بعمل آمده در منابع مختلف 96 گونه گیاهان دارویی از استان گزارش گردیده بود. گیاهان دارویی جمع‌آوری شده متعلق به 63 تیره و 90 جنس می‌باشند، بیشترین نمونه متعلق به تیره‌های *Lamiaceae*, *Asteraceae*, *Papilionaceae*, *Umbelliferae*, *Cruciferae*, *Anacardiaceae*, *Rosaceae* و *Liliaceae* % 26 بوده (جدول 3) و شامل % 8/2 درخت و درختچه، % 26 یک ساله، % 38 چند ساله و % 8/2 علفی دوساله می‌باشند. برخی از این گیاهان دارای موارد مصرف خاص در استان هستند (جدول 2) که در منابع مختلف به چنین موارد مصرفی اشاره نشده است.

لرستان و وجود مخازن غنی در طبقات آهکی و آبده‌ی چشممه‌ای کارستیک (بین 200 لیتر تا سه متر مکعب در ثانیه) این استان حوضه آبریز علیای رودخانه‌های دز و کرخه را تشکیل می‌دهد و حدود 96 درصد سطح استان در محدوده آبریز این دو رودخانه قرار داشته و بخوبی از نعمت آب سطحی بهره مند است. تغییرات سالانه دما از الگوی جهانی عرض‌های میانه پیروی می‌کند و وابسته به تغییرات زاویه خورشید است و همانند الگوی دیگر نقاط عرض‌های میانه زنگوله مانند است. بطوریکه میانگین دمای ماهانه از ژانویه (دی) تا جولای (تیر) سیر صعودی داشته و از آن پس شروع به کاهش می‌کند و در تمام منطقه‌ی دی و تیر به ترتیب سردترین و گرمترین ماه‌های سال هستند.

تعداد ماه‌های گرم یعنی ماه‌هایی که دمای متوسط روزانه آنها از 20 درجه بیشتر است از دو ماه در ایستگاه دره تخت تا هفت ماه در ایستگاه تنگ پنج متغیر است. حداکثر بارندگی ماهانه در مناطق با ارتفاع کمتر در دی ماه در مناطق با ارتفاع بیشتر در آذر یا بهمن رخ می‌دهد و در کل استان چهار ماه از سال خرداد تا شهریور بارندگی در حد صفر است. علت این عدم ریزش باران در فصل گرم سال، وجود پرفاشرهای جنب حاره‌ای است که از ورود توده‌های هوای غربی به منطقه جلوگیری می‌کنند.

مواد و روش‌ها

جهت اجرای این طرح در ابتدا با استفاده از منابع موجود اقدام به استخراج لیست گیاهان دارویی گزارش شده از استان گردید. سپس با توجه به شرایط اقلیمی، استان به سه منطقه آب و هوایی، سردسیر، معتدل و گرمسیر تقسیم طبق جدول زمان‌بندی شده اقدام به نمونه برداری گردید. جمع‌آوری نمونه‌های گیاهی از سطح استان در حالتی که گیاه کامل (دارای ریشه، ساقه، برگ و گل و حتی الامکان میوه) باشد، انجام گرفت. سپس گیاهان مذکور

جدول شماره ۱- گیاهان دارویی جمع آوری شده در استان لرستان

نام علمی	فرم رویشی	نام فارسی	نام محلی	اندام مورد استفاده	پراکنش
<i>Achillea philla</i>	علفی	بومادران	برنج داس	سرشاخه‌های گل دار	نوژیان
<i>Achillea wilhelmsii</i>	علفی	بومادران	برنج داس	سرشاخه‌های گل دار	ریمله، ویسیان، نوژیان
<i>Adiantum capillus-veneris</i>	پایا و چندساله	پرسیاوش	کمرآویز	برگها	معمولان، یافته، بیشه
<i>Allium cepa</i>	علفی	پیاز	پیاز	پیاز	گیاه زراعی
<i>Allium hirtifolium</i>	علفی	موسیر	ذیل	پیاز	تاف، قالی کوه، چغلوندی، گهر
<i>Allium jesdianum</i>	علفی	پیاز یزدی	بن سرخ، سرپا	برگ	سفید کوه
<i>Allium sativum</i>	علفی	سیر	سیر	پیاز	کوهدهشت چغابل، زاغه پازگنه
<i>Altaea officinalis</i>	علفی، پایا	گل ختمی	گل هیرو	گل، ریشه	تختچان میشوند، پل زال، شول اباد، نوراباد، ملاوی
<i>Amygdalus lycioides</i>	درختچه	بادامک	ارجن، ارزن	صحن	پل دختر، چغلوندی، چشم‌علی
<i>Amygdalus scoparia</i>	درختچه	بادام تلخ	بایم تلونه	بذر	مدبه، معمولان، ملاوی، پل دختر، تشکن، کاظم گاو مرده
<i>Anchusa italica</i>	علفی دوساله	گونهای گاوزبان	گل گاو زوو	برگ، گل	چمشک، شوراب، تنگ فنی
<i>Angalis arvensis</i>	علفی یکساله	آنغالیس	-	کلیه اندام های گیاه	کولکنی، کوهدهشت تنگ کبود، دریند کبود، واشیان، نوژیان، خرم‌آباد
<i>Arectium lappa</i>	علفی	بابا آدم	-	ریشه	بروجرد، ونایی
<i>Artemisia annua</i>	علفی یکساله	درمنه	خرس داری	اندام های هوایی	خرم‌آباد
<i>Artemisia haussknechti</i>	خشبي چند ساله	درنمه زاگرسی	-	اندام های هوایی	نوژیان، نور آباد، زاغه
<i>Artemisia persica</i>	چندساله	درمنه	جوشن	سرشاخه‌های گل دار، گل	گرین
<i>Astragalus adscendens</i>	چندساله	گزخوانسار	گون گزی	گون	قالی کوه، آق بلاغ، چغلوندی
<i>Astralis sp</i>	علفی یکساله	گونهای گون	ناخنک	میوه	خرم‌آباد، ویسیان
<i>Berberis integrina</i>	درختچه‌ای	زرشک	زرشک	میوه	ازنا، ونایی
<i>Beta vulgaris</i>	علفی	چغندر	چغندر	ریشه غده‌ای	تصویرت زراعی در بروجرد و مناطق اطراف آن
<i>Biebersteinia multifida</i>	علفی چند ساله	آرمک	-	ریشه	سفیدکوه، الیگودرز، نوژیان
<i>Bongardia chrysogonum</i>	علفی، پایا	سینه کبکی	سرخ داری	پیکر رویشی، میوه	الشتر، پل دختر، بولنار، رومشکان، سراب
<i>Bryonia dioica</i>	چندساله	فاشرما	-	ریشه	تخت، معمولان، ریمله یافته

پراکنش	اندام مورد استفاده	نام محلی	نام فارسی	فرم رویشی	نام علمی
گرین، اشترانکوه	برگ و بذر	-	چتر گندمی	چندساله	<i>Bupleurum falcatum</i>
ملاوی، خرمآباد، شوراب، تشنکن	پوست ریشه	شمی شیطونی	علف مار	درختچه‌ای	<i>Capparis spinosa</i>
شرق خرمآباد، ملاوی،	تاج برگدار	-	کیسه کشیش	علفی، بکساله	<i>Capsella bursa-pastoria</i>
پل هرو، پل دختر، خرمآباد، الیگودرز	بذر	-	ازمک	علفی، پایا	<i>Cardaria draba</i>
نوژیان، سفیددشت، ملاوی، چگنی	میوه و شاخه و ریشه	تابی	دادگداغان	درختی	<i>Celtis caucasica</i>
گهر، خرمآباد، اشترانکوه، شول آباد، هسکوان	میوه، بذر	مهو	محلب	درختی	<i>Cerasus manalab</i>
واشیان، خرمآباد	میوه	گیرج	زالالک	درختچه‌ای	<i>Ceratagus monogyna</i>
معمولان	گل، ریشه	ارغو	ارغوان	درختچه‌ای	<i>Cersis siliquasterum</i>
کوهدهشت کونانی، هسکوان، چغلوندی، خرمآباد، پل دختر	سرشاخه‌ها	گل داغ	گل داغ	پایا	<i>Cherozophora obliqua</i>
نوژیان، الیگودرز، چگنی، پاسار، زاغه	گل و ریشه	چفچغه	کاسنی	علفی، پایا	<i>Cichorium intybus</i>
گرین، خرمآباد، ازنا، گهر	جوانه تازه، برگ	،	کله ماتیس	پایا	<i>Clematis orientalis</i>
گریت، هفت چشمه، معمولان، ریمله	پیاز	گل گاو جفت	گل حسرت،	پایا	<i>Colchicum speciosum</i>
الشتر، ویسیان، نورآباد، سفید کوه، معمولان، دره اسپر	برگ، گل، بذر، ریشه	پیچک	علفی یکساله	پیچک صحرایی	<i>Convoulvus arvensis</i>
خرمآباد، الشتر	برگ، بذر	،	یونجه باگی	علفی یکساله	<i>Coronilla varia</i>
ازنا، بیشه	پیاز	گونه‌ای زعفران	گونه‌ای زعفران	پایا	<i>Crocus hasskenechtii</i>
الیگودرز، الشتر، گهر، گرین کاکارضا، کهمان، تیان	گیاه گلدار	دلیمه	سس تکبذر	علفی یکساله	<i>Cuscuta monogyna</i>
خرمآباد، سفید کوه	مرغ	مرغ	علفی چند ساله	علفی چند ساله	<i>Cynodon dactylon</i>
ویسیان	ساقه پوست و برگ	الف، تویلک	مازربون	چندساله	<i>Daphne mucronata</i>
شرق خرمآباد، گیلاند	بذر	خاکشیر	خاکشیر	علفی یکساله	<i>Decoranenia sophia</i>
گهر، الیگودرز	برگ	فیاله	خشواریزه	علفی چند ساله	<i>Echinophora cinera</i>
الیگودرز	برگ	-	خشواریزه	علفی چند ساله	<i>Echinopora platyloba</i>
تجره، نورآباد، هسکوان	ساقه، برگ	همیشه سبز	ارمک رنگانگ	درختچه‌ای	<i>Ephedra major</i>
تجره، نورآباد،	برگ	-	بیدعلفی،	علفی چند ساله	<i>Epilobium hirsutum</i>

نام علمی	نام فارسی	فرم رویشی	نام محلی	نام مورد استفاده	پراکنش
<i>Eremurus persicus</i>	پایا	سریش	زرشک	برگ	نوژیان، تنگ فنی، زاغه، سفید کوه، گلهو، کاکارضا
<i>Ereostachys pulvinaris</i>	پایا	سنبل بیابانی	گنل	برگ	نوژیان، تنگ فنی، زاغه، هسکوان، گلهو، کاکارضا
<i>Euphorbia cheriradenia</i>	علفی چند ساله	فرفیون	شیرشیرک	شیرابه	نوژیان
<i>Euphorbia denticulata</i>	علفی چند ساله	فرفیون	شیرشیرک	شیرابه	بابازید
<i>Faba vulgaris</i>	یکساله	باقلا	باقلا	بذر	مناطق مختلف استان کشت می گردد
<i>Falcaria vulgaris</i>	دوساله	غازیاقی	پقازو	برگها	چگنی، زاغه، نورآباد، ونایی، ویسیان، بروجرد
<i>Ferula foetida.assa</i>	پایا	آنغوزه	بژ	شیرابه	پل دختر میان کوه
<i>Ferula gumosa Boiss</i>	پایا	بادیجه	بژ	شیرابه	سفید کوه چسکوان
<i>Ficus carica</i>	درختچه‌ای	انجیر خوارکی	انجیر	میوه	کوکلا، پل دختر، ملاوی، مدبه
<i>Ficus carica var. rupestris</i>	درختچه‌ای	انجیر	انجیر	میوه، شیرابه	مدبه، کوکلا، پل دختر، مورانی، ملاوی
<i>Fraxinus excelsior</i>	درخت	زبان گنجشک	ون	برگ و تخم	سفید کوه، کهمان
<i>Fritillaria imperialis</i>	چند ساله	لاله واژگون	اشک مریم	میوه و پیاز	دارائی، الیگودرز، هسکوان
<i>Fumaria parviflora</i>	یکساله	شاه تره	شاه تره	برگ	خرم آباد، شوراب، ویسیان
<i>Fumaria vaillanti</i>	یکساله	شاه تره	شاه تره	برگ	چفلوندی، چغلوندی رنجه
<i>Galium verum</i>	علفی	شیر پنیر	-	سرشاخه	گهر، شول آباد، خرم آباد، الشتر
<i>Geum urbanum</i>	علفی پایا	علف مبارک	-	ریزوم	الشتر
<i>Glycyrrhiza glabra</i>	علفی پایا	شیرین بیان	ملیم	برگ	بروجرد، ملایر، خرم آباد، چغابل
<i>Gundelia tourneforti</i>	علفی چند ساله	کنگر	کنگر	گل، ساقه	کاکارضا، ویسیان، کوهدهشت، درود
<i>Heracleum persicum</i>	علفی پایا	گلپر	گلپر	میوه	الیگودرز، گرین
<i>Hippocrepis unisiliqua</i>	علفی یکساله	نعل اسبی	،	اعضای هوایی گیاه	معمولان، پل دختر، خرم آباد، چنار
<i>Hordeum vulgare</i>		جو	جو	بذر	گیاه زراعی
<i>Hyoscamus nigra</i>	علفی دوساله	بذر ابنج	بنگ لیله	برگ بذر	خرم آباد تاف، زاغه، شول آباد، الشتر، نوژیان
<i>Hypericum scaberum</i>	علفی پایا	علف جای	گل راعی	سرشاخه	گهر، خرم آباد، تاف، نورآباد، الیگودرز، پرسک، زاغه
<i>Juglans regia</i>	درختی	گردو		برگ، پوست	کهمان، کمالوند
<i>Juniperus excelsa</i>	درختی	ارس	اووس، اورس	سرشاخه	اشترانکوه
<i>Lallemandia iberica</i>	علفی یکساله	لالمانیا	،	میوه، سرشاخه	ویسیان نثاروله، الشتر، خرم آباد شوراب

نام علمی	فرم رویشی	نام فارسی	نام محلی	اندام مورد استفاده	پراکنش
<i>Lathyrus aphaca</i>	علفی پایا	خطر بی برگ	هلره	بذر	سپیددشت
<i>Lythrum salicaria</i>	علفی یکساله	خون فام	،	سرشاخه و گل آذین	چگنی، بروجردسراب چنارستان، ازناگریت، امام زاده احمد، الیگودرز گند مینه، زالیان
<i>Malva neglecta</i>	پایا	پنیرک	توله	برگ	الیگودرز، تجهه، خرمآباد
<i>Marrubium vulgare</i>	پایا	فراسیون	،	سرشاخه‌های گل دار	زاغه، الیگودرز مقانک، الشتر
<i>Matricaria aurea</i>	دوساله	گل باپونه	گل باینه	گل خشک	پل زال، نورآباد داریار احمدی، ویسیان، معمolan
<i>Matricaria recutita</i>	علفی یکساله	باپونه دارویی		گل	پل هرو
<i>Melilotus officinalis</i>	علفی دوساله	یونجه زرد	-	سرشاخه گلدار	خرمآباد سفید کوه، الشتر، اشترانکوه، ویسیان، نورآباد، نوزیان
<i>Mentha longifolia</i>	علفی چند ساله	پونه	پنبه	برگ	رازان
<i>Myrtus communis</i>	درختچه‌ای	مورت	مورد	برگ ها	نوزیان، خرمآباد، چگنی، بازارید
<i>Nasturtium officinale</i>	پایا و آبزی	علف چشممه	بلمک، کلشک	گیاه کامل	چمشک، ازنا گریت، ویسیان
<i>Nepeta crispula</i>	علفی چند ساله	مفرح	مفرح	سرشاخه‌های گلدار،	گرین
<i>Nepeta straussii</i>	علفی	-	-	گیاه کامل	الیگورز به خمین
<i>Nepeta elymatica</i>	علفی چند ساله	پونه سای	پونه	سرشاخه‌های گلدار،	بیدستانه
<i>Nerium oleander</i>	درختچه زینتی	خرزهره	زله	گل، شیرابه، برگ	ملاوی، درپل
<i>Nigella arvensis</i>	علفی یکساله	سیاه بذر هرز	سیاه بذر	بذر	الشتر هنام، 20 کیلومتری جنوب غرب خرمآباد
<i>Nuphar luteum</i>	پایا	لاله مردابی زرد	-	ریزوم و عصاره	چگنی، سراب چنگایی
<i>Olea europaea</i>	درخت	زیتون	کلکومه	روغن زیتون، بذر	کوهدهشت
<i>Ononis spinosa</i>	بوته‌های پایا	خارخر	-	ریشه، برگ و گل	الیگورز آب گرمک، پل دخته، ملاوی، دورود داریاب
<i>Onopordon acanthium</i>	علفی	خار پیرزن	-	ریشه و برگ	دورانه، خرمآباد، تشك
<i>Orchis muscata</i>	پایا	ثعلب	-	غده	کاکارضا
<i>Paliurus spina christi</i>	درختچه	سیاه تلو	آهن دره	میوه، ریشه و برگ	چگنی پانثر، ملاوی، بیشه
<i>Papaver rRhoeas</i>	علفی یکساله	خشخاش	خشخاش زراعی	غنچه‌ها	چمشک کوگان، گهر، ویسیان، معمolan
<i>Peganum harmala</i>	علفی پایا	اسپند	اسفن	بذر و میوه	سفیدکوه، بروجرد، الشتر

نام علمی	نام فارسی	فرم رویشی	نام محلی	نام مورد استفاده	پراکنش
<i>Pistacia atlantica</i>	درخت بنه	درخت	کلنگ	شیره گیاه	تخت چان، تنگ فنی، کوهمن، سفیدکوه، یافته، کاکارضا، شوراب چنار بگالی، ملاوی، ونایی، ازنا
<i>Pistacia khinjuk</i>	خنجوک	درخت	گلینیگ نرم	میوه	ملاوی، شوراب چنار بکالی
<i>Plantago lanceolata</i>	علفی پایا	بارهنگ سرنبیزهای	-	بذر	خرم آباد، پل دختر، قلعه رزه، پانسار
<i>Plantago major</i>	بارهنگ کبیر	پایا	-	ریشه، برگ بذر	گهر، خرم آباد، پانسار
<i>Plantago psyllium</i>	یکساله، ساقه علفی	اصفرزه	بارهنگ کتانی	برگ، بذر	پل دختر، گراشکوه، واشیان
<i>Platanus orientalis</i>	درخت	چنار	چنار	برگ	خرم آباد،
<i>Portulaca oleracea</i>	علفی یکساله	خرفه	پرپلیک	بذر	خرم آباد، شوراب، تجره، ویسیان
<i>Punica grantum</i>	درختچه	انار	انار	گل، برگ، میوه، پوست شاخه	چگنی تا تافینه
<i>Pyrus gelabera</i>	درخت	انچوچک	مرو	میوه	تاف، گهر، سفید دشت، هسکوان
<i>Quercus brantii</i>	درخت	بلوط ایرانی		میوه	ملاوی، خرم آباد، سفیدکوه، چم تکله، کوهدهشت
<i>Quercus infectoria</i>	درخت	دارمازو،	دار مازی	پوست، برگ	خرم آباد، چم تکله
<i>Reseda luteola</i>	علفی	گونهای ورث	-	بذر، سرشاخه‌های گل دار خشک شده	اشترانکوه، کوهدهشت، چگنی
<i>Rhamnus cathartica</i>	درختچه‌های کوچک	سیاه تنگرس طبی	تنگر	شاخه‌های جوان	دروド
<i>Raphanus sativus</i>	دوساله	ترب	ترپ	ریشه غده‌ای	گیاه زراعی در استان
<i>Rheum ribes</i>	علفی چندساله	ریواس	ریواس	دمبرگ و عرق گیاه	سفیدکوه، الشتر، کاکارضا
<i>Rhus coriaria</i>	درختچه	سماق	سماق، ترش	برگ میوه	ونایی، چگنی سماق
<i>Rosa canina</i>	درختچه	نسترن	گل	قسمت گوشتلدار و کوزهای	الشتر
<i>Rubus caesius</i>	درختچه کوتاه رونده	تمشک	گل باعی، گل محمدی	برگ، جوانه گل و ریشه	الشتر، تاف تافینه، الشتر کوهمن
<i>Salix alba</i>	درخت	بید	بید	پوست درخت	خرم آباد سفیدکوه
<i>Salvia hydreangea</i>	علفی چند ساله	مریم گلی	گل اروانه	سرشاخه گل دار	گهر
<i>Salvia multicaulis</i>	علفی چند ساله	مریم گلی پر ساقه	گل اروانه	سرشاخه گل دار	معمولان، ریمله، اشترانکوه، پرسک،
<i>Salvia reuterano</i>	پایا	مریم گلی اصفهانی	شاینه	اسانس گیاه	گهر، زاغه
<i>Salvia sclarea</i>	دوساله	مریم گلی	شاینه	سرشاخه گل دار	ریمله، شوراب

نام علمی	نام فارسی	نام محلی	اندام مورد استفاده	پراکنش
<i>Salvia virgata</i>	علفی، پایا	مریم گلی هرز	-	اسانس اشتربینان، پل هرو
<i>Sanguisorba minor</i>	علفی	توت روباه	-	کلیه اعضای گیاه سفیدکوه، ریمله، خرمآباد، الشتر پرسک، چغلوندی
<i>Satureja khuzestanica</i>	چندساله	مرزه خوزستانی	جاتره	سرشاخه‌های گل دار تنگ فنی کول کنی، پا علم
<i>Satureja macrosiphone</i>	چندساله	مرزه	-	سرشاخه‌های گل دار کوهدهشت، پل دختر
<i>Satureja rechingeri</i>	چندساله	مرزه رشنگری	جاتره	سرشاخه‌های گل دار مازین
<i>Smyrnium ausheri</i>	دوساله	,	پیمانه نر	ریشه خرمآباد سفیدکوه
<i>Smyrnium cordifolium</i>	دوساله	آوندل	پیمانه ماده	ساقه خرمآباد، چم تکله، سفیدکوه
<i>Solanum nigrum var.nigrum</i>	یکساله، علفی	تاج ریزی	راژک برگ، میوه، سرشاخه گلدار رارژک	چغلوندی، زاغه، قالی کوه
<i>Solanum nigrum vari homile</i>	یکساله	تاج ریزی	راژک	میوه چغلوندی، زاغه، سراب داراب، قالی کوه
<i>Stachys lavandulifolia</i>	پایا درین چوبی	چای کوه	کلکنه سرشاخه‌های گلدار	دالانی، زالیان، اشتربینان، خرمآباد باوی
<i>Tamarix gallica</i>	درخت	گز	گز پوست	رازان، گهر، شول آباد، نوژبان، الشتر، چگنی، اشتراکوه، بزنوی
<i>Tanacetum parthenium</i>	دو یا چندساله	بابونه گاوی	-	گل کهمان
<i>Teucrium orientalis</i>	علفی چند ساله	مریم نخدودی	-	سرشاخه‌های گلدار زاغه، درود، سفره کوه
<i>Teucrium polium</i>	پایا کرکینه پوش	مریم نخدودی همدانی	-	سرشاخه‌های گلدار عمارت، کاکارضا، الشتر پرسک، تی
<i>Thymus daenensis</i>	پایا بوته‌ای	آویشن	ازبوه، از گوه سرشاخه‌های گلدار	کاکارضا، گلهو، قالی کوه، الیگودرز،
<i>Thymus eriocalyx</i>	بوته‌ای پایا	آویشن	ازبوه سرشاخه‌های گل دار	الشتر پرسک، کمندان، کهمان،
<i>Thymus falax</i>	بوته‌ای پایا	آویشن	ازبوه سرشاخه‌های گل دار	الیگودرز دره دایی
<i>Tragopogon caricifolius</i>	پایا	شنگ	شنگ برگ، میوه	گهر، شول آباد، ملاوی، الشتر، معمولان، خرمآباد، ریمله، الشتر سفیدکوه
<i>Tribulus terrestris</i>	علفی	خارخسک	پی کوله	ریشه، میوه خرمآباد
<i>Typha latifolia</i>	پایا تالایی آبزی	لوئی کربی	کر بی ریزووم	ازنا
<i>Ulmus minor</i>	درخت	او جا	وزم پوست ثانویه	چگنی
<i>Urtica dioica</i>	علفی چندساله	گزنه	گزنه ریشه	گراشکو
<i>Vaccaria pyramidata</i>	علفی، یکساله	صابونک	سی گلینه بذر، ریشه	خرمآباد سفیدکوه، هکسوان
<i>Veronica anagallis aquatica</i>	یکساله، پایا	سیزاب آبی الوندی	-	الیگودرز کاظم آباد، گهر، اکبر آباد، زاغه، قلعه خانی

پراکنش	اندام مورد استفاده	نام محلی	نام فارسی	فرم رویشی	نام علمی
نوژیان	آرد بذر	گاینه	گاوبذر	علفی، تیره بقولات	<i>Vicia ervilia</i>
خرم آباد، سفیددشت، گل هو، الشتر، سفیدکوه، کاکارضا، رومشکان	سرشاخهای گلدار	بنفسه	گل بنفسه	یک، دو ساله	<i>Violo tricolor</i>
دورود داراب	میوه، گل	چکم	دارواش	درختچه	<i>Viscum album</i>
ملاوی، خرم آباد، شوراب، تشکن، کوهدهشت، پل دختر	میوه، سرشاخهای گلدار	کرف	پنج انگشت	درختچه	<i>Vitex pseudo negundo</i>
پرسک، تی	میوه، برگ	مو	مو، تاک	درختچه	<i>Vitic vinifera</i>
پارک جنگلی، چم قلندر، سیاهپوش	اعضای هوایی گیاه	پونه کوهی	کاکوتی	چندساله	<i>Ziziphora clinopodio ides</i>
الیگودرز	اعضای هوایی گیاه	-	گونهای کاکوتی	یکساله	<i>Ziziphora tenuir</i>
ملاوی، پل دختر کول کنی، واشیان	میوه	عنو	عناب	درختچه	<i>Ziziphus jujuba</i>
پارک جنگلی، چم قلندر، سیاهپوش	میوه، برگ	رمیک، دره	کنار پارسی	درختچه	<i>Ziziphus nummularia</i>

جدول (3) گیاهان دارای مصارف سنتی خاص در استان لرستان (مطلوب این جدول باورهای مردم لرستان در خصوص گیاهان دارویی است)

Adiantaceae*Veners Adianthum Capillus*

پر سیاوش، خون سیاوش

جهت درمان عفونت‌های ریوی و نزله، نوعی شربت تهیه و مصرف می‌گردد. همچنین برگ‌های له شده آن جهت کاهش درد محل گرش مار به کار می‌رود.
خاکستر سوخته آن مخلوط با آب برای درمان شوره سر مصرف می‌شود.

Anacardiaceae*Pistacia atlantica*

بنه، گلنگ

برای درمان زخم‌های عفونی صمغ را حرارت داده تا نرم شود، سپس آن را روی موضع قرار می‌دهند، در عفونت‌های ریوی صمغ را روی حرارت قرار داده تا
بسوزد و دود حاصله تنفس می‌گردد. برای جلوگیری از پیشرفت پوسیدگی دندان، مقداری صمغ سوخته را در موضع پوسیدگی قرار می‌دهند برای درمان
ورم معده و زخم اثنی عشر به اندازه یک فندق از صمغ خام همراه با شکر هر روز ناشتا مصرف می‌گردد.

Pistacia Khinjuk

خینجوک، کلنگ نرم

از میوه‌های رسیده بعنوان تنقلات و جهت رفع سنتگینی معده و نفخ استفاده می‌گردد. برای درمان چشم درد و ریزش مو صمغ را سوزانده دوده حاصله را
به چشم می‌رسانند.

Rhus Coriaria

سماق، تورسماق، ترش

در موارد کم اشتهايی میوه را به صورت پودر مصرف می‌گردد. در دامپزشکی جهت درمان زخم دهان دامهایی نظیر گاو و گو سفند مورد استفاده قرار
می‌گیرد.

Asteraceae*Achillea Phyllia*

بومادران، برنج داس

برای درمان دل درد، سوء هاضمه بصورت دم کردنی مصرف می‌گردد.

Echinops Spp

شکر تیغال، قن شکروک

جهت درمان زخم‌ها، ساقه را پس از خشک کردن پودر نموده روی محل زخم می‌پاشند.

Gundelia tornefortii

کنگر

جهت درمان زخم‌های ناشی از سوختگی که عفونی شده اند مخلوط خاکستر گلهای کنگر با شیر یا خامه اسفاده می‌گردد. همچنین برای دفع انگل

	های روده ای کنگر را در شیر پخته و مصرف می کنند .
<i>Artemisia annua</i>	درمنه، خرس داری
	برای درمان عفونت‌های پوستی در انسان و دام و نیز در موارد سرمادگی به صورت ضماد مورد استفاده قرار می گیرد.
<i>Trogopogon Caricifolium</i>	گونه‌ای شنگ
	جهت تنظیم فشار خون و پایین آوردن چربی خون، تمام پیکره گیاه و به ویژه گلها به صورت چای مصرف می گرد.
<i>Matricaria aurea</i>	باپنه، گل باپنه، گل بوینه، گل خاینه
	جهت درمان دل درد، نفخ، سرما خوردگی و عفونت‌های زنانه به صورت چای و بخور مصرف می گردد .
Brassicaceae	
<i>Descuraria Sophia</i>	خاکشیر
	برای درمان سرگیجه به مدت 2 ساعت در آب خیسانده، سپس مصرف می گردد. جهت درمان اسهال بصورت یخ مال و بدون آب. برای دفع کرم‌های رودهای آنرا جوشانده با نبات شیرین و ناشتا مصرف می گردد.
<i>Nasturtium Officinale</i>	علف چشممه، بلmek
	برای درمان درد مفاصل و روماتیسم، تمام پیکره رویشی گیاه را اندکی حرارت داده، بصورت گرم در محل دردناک قرار داده می شود.
Loranthaceae	
<i>Viscum album</i>	دارواش، چکم، نوکه
	برای سرباز کردن دمل‌های پوستی و زدودن موهای زاید بدن، میوه پخته دارواش مورد استفاده قرار می گیرد.
Euphorbiaceae	
<i>Euphorbia Spp</i>	فرفیون، شیر شیرک
	برای درمان میخچه و زگیل، شیرابه گیاه را دو یا سه بار روی موضع اثر می دهند.
Fagaceae	
<i>Quercus branti</i>	بلوط، بله
	پوست نازک داخل میوه با نام محلی جفت، جهت زخم و جراحات دستگاه گوارش به مقدار کم به صورت چای مصرف می شود. میوه بلوط بصورت بوداده و پودر شده جهت درمان اسهال بصورت مخلوط با ماست مصرف می گردد.
<i>Quercus infectoria</i>	بلوط دارمازو، دارمازی
	در درمان سوء‌اضممه، به عنوان داروی ملین از گز علفی استفاده می گردد. انواع گال‌های ایجاد شده توسط حشرات مازوج زرد و سبز جهت تسکین درد دندان مورد استفاده قرار می گیرد (مازوج را پودر نموده روی دندان قرار می دهند).
Juglandaceae	
<i>Juglans regia</i>	رماتیسم مفصلی
	جهت تسکین درد مفاصل برگ‌ها را جوشانده سپس با مقداری آرد و نمک مخلوط و در موضع قرار می دهید.
Lamiaceae	
<i>Eremostachys laevigata & Eremostachys Pulvinata</i>	گونه‌ای سنبل بیابانی، گل
	جهت ضد عفونی دستگاه ادراری و تناسلی بویژه در زنان، همچنین در موارد مارگزیدگی برگ‌ها را پس از جوشاندن در محل مارگزیدگی قرار می دهند و در تهیه رنگ‌های زرد در رنگرزی الیاف پشم جهت بافت فرش و جاچین (ماشته) مورد استفاده قرار می گیرد. و جهت تسکین درد ناشی از گزش حشرات از جوشانده برگ‌های خشک گیاه استفاده می گردد.
<i>Mentha logifolia</i>	پونه، پینه، گل پینه
	جهت دفع صفرا، مقداری پونه را با دو بذر اسفند در یک لیوان آب جوشانده با قدری عسل یا نبات شیرین و سپس مصرف می گردد برای رفع نفخ ، کم اشتہایی و سنگینی معده به صورت تازه و یا خشک بصورت چای مصرف می گردد .
<i>Salvia hydrolepis & Salvia multicaulis</i>	گل آرونه
	جهت رفع سرماخوردگی و تقویت عمومی سرشاخه‌های گل دار به صورت چای مصرف می شود .
<i>Stachys lavandulifolia</i>	چای کوهی، کلکنه
	درمان سرماخوردگی ، سرشاخه‌های گلدار به صورت چای مصرف می شود .

Teucrium Polium

گلپوره، حلیه

جهت رفع اخلاط و مشکلات تنفسی همچنین مسمومیت های سبک سرشاخه های گلدار به صورت جوشانده مصرف می گردد.

Satureja khuzestanica, S. rechingeri

مرزه خوزستانی، مرزه رشینگری

جهت درمان سنگ های مجاری ادرار، زالو گرفتگی، دفع انگل ها در دامها مورد استفاده قرار می گیرد.

Thymus daenensis, T. Kotschyanus, T. Pubescens, T. Falax, T. eriocalyx

آویشن

جهت درمان سرماخوردگی و آسم و تب و خستگی و سیاه سرفه و عدم دفع ادرار و اختلالات کلیوی به صورت چای یک یا دو فنجان در روز و همچنین

جهت ناراحتی های گواراشی از قبیل نفخ معده و به عنوان ادویه در تهیه اغذیه گوشتی به ویژه کباب مصرف می شود.

Ziziphora clinopodioides

گونه ای کاکوتی، پونه کوهی

تفویت دستگاه گواراش به صورت چای مصرف می گردد.

Ziziphora tenuior

گونه ای کاکوتی

تفویت دستگاه گواراش به صورت چای مصرف می گردد.

Liliaceae

بن سرخ، سورپا

Allium haemmenthooides

جهت درمان ناراحتی های کلیوی بخصوص دفع سنگ های کلیوی و تسکین دردهای گواراشی و روماتیسمی، بصورت دم شده و یا به شکل آش همراه با برنج مصرف می شود که در درمان سرماخوردگی مؤثر است.

Allium hirtifolium

موسیر، ذیل

جهت درمان رطوبت و دردهای مفصلی و تنظیم فعالیت دستگاه گواراش پس از شیرین شدن در داخل ماست یا دوغ و قبل از شیرین شدن همانند سیر در تهیه غذا مورد استفاده قرار می گیرد.

Fritillaria imperialis

لاله سرنگون، اشک مریم

جهت درمان دمل های چرکی ، پیاز را پس از خشک کردن بصورت پودر در آورده و در محل دمل می بندند و یا پیاز تازه را کوبیده مصرف می کنند برای تحمل زایمان و کاهش درد ناشی از آن خمیر پیاز لاله سرنگون روی شکم زائو می بندند.

Eremurus Persicus

گونه ای سریش، زرشک

جهت درمان کم اشتهايي و پيش گيري از تصلب شراين به کار می رود . همچنین ضماد ان برای جوش خوردن استخوان شکسته و انقباض عضلات مصرف می گردد.

Nectaroscordum tripedale, N. coelzi

پیاز تابستان لرستانی، انشک

به صورت تازه خوری و یا خشک شده در تهیه غذا و جهت درمان دردهای رماتیسم مصرف میگردد

Malvaceae

گل هیرو، گل ختمی

Althaea officinalis

جهت درمان استفراغ ریشه را با شیر پخته و تا بند آمدن استفراغ مصرف می گردد.

Malva neglecta

پنیرک، توله

درمان گلودرد برگ ها ، گلها و میوه ان را جوشانده روزی سه قاشق غذاخوری مصرف می شود.

Moridaeae

Ficus Carica

انجیر، کره

جهت درمان زگیل شیر خارج شده از گیاه در اثر کنند میوه یا برگ چند نوبت بررسی زگیل مالیده می شود . جهت درمان تنگی نفس و اسم میوه انجیر را با شیر جوشانده و مصرف می شود .

Papilionaceae

Faba vulgaris

باقلاء، باقله

جهت تسکین درد دندان مخلوط باقلاء پخته و صمغ زدو (زوی) مورد استفاده قرار می گیرد . برای تسکین دردهای ناشی از کوفتگی و رفع ورم پستان (به علت تجمع شیر) و جهت سرباز کردن دمل و خروج چرک ، مخلوط آرد باقلاء ، آرد جو ، سرکه و نعنای پخته را در موضع می بندند . برای درمان موهای زائد صورت در خانم ها پس از کنند موهای مذکور خمیر حاصل از پودر باقلاء در اب لیمو را بصورت ماسک مورد استفاده قرار می گیرد .

Glycorrhiza glabra درمان ناراحتیهای دستگاه گوارش مانند زخم روده ، ریزوم را جوشانده شیره غلیظی از آن تهیه سه نوبت در روز مصرف می گردد . از مخلوط شیرابه غلیظ حاصل از جوشاندن ریوم و زرده تخم مرغ ضمادی به دست می آید که رب سوز نامیده می شود و برای شکسته بندی مورد استفاده قرار می گیرد .	شیرین بیان، ملیم، بله
Plantaginaceae <i>Plantago lanceolata, Plantago major</i> جهت درمان زخم های موجود در دهان (آفت) برگ های گیاه را پس از شستشو در دهان جویده ولی خورده نشود .	یارهنگ، خارچنگ
<i>Plantago Psyllium</i> درمان زخم ها و آبسه ها از جوشاندن بذر آن لعابی به دست می آید که بر روی موضع گذاشته می شود .	بارهنگ، بالنگو
Polygonaceae <i>Rheum ribes</i> ریواس، ریواس درمان نرمی استخوان و تقویت بینایی دم برگ و ساقه به صورت عرق مصرف می شود .	
Punicaceae <i>Punica granatum</i> انار در درمان اسهال بزرگسالان انار را در خمیر گرفته در آتش گذاشته پس از پخته شدن مصرف می گردد .	
Rosaceae <i>Amygdalus lycioides</i> بادام کوهی ، ارزن ، ارزن صمغ حاصل از آن با نام محلی ژوی جهت تسکین درد دندان و شستشوی موی سر مخلوط با زرده تخم مرغ مصرف می گردد . جهت دفع انگل های رودهای از جوشانده برگ آن استفاده می گردد .	
<i>Cerasus mahalab</i> محلیه، ملبوه جهت درمان عفونت بویژه عفونتهای با منشاء سرماخوردگی میوه را پخته و آب ان را می نوشند . همچنین جهت تسکین دردهای روماتیسمی مخلوط مغز بذر محلب و روغن حیوانی را به صورت ضماد در موضع دردناک قرار می دهند .	
<i>Rosa canina</i> نسترن، گل باغی، گل باخی ضد سم مار ، گلبرگ ها را کوبیده در محل نیش مار قرار می دهند درمان یبوست های مزمون و میکروب کشن مخلوط با ماست و دوغ مصرف می گردد .	
Rhamnaceae <i>Rhamnus cathartica</i> سیاه تنگوس طبی، تینگر جهت پایین آوردن فشار خون و درمان نارحتی های کلیوی ، جوشانده حاصل از شاخه های آن مصرف می گردد .	
<i>christi</i> سیاه تلو ، آهن دره <i>Paliurus spina</i> به منظور درمان خونریزی لثه ، مقداری از میوه آن را جوشانده ، به عنوان دهان شویه مورد استفاده قرار می گیرد .	
Solanaceae <i>solanum nigrum var. nigrum</i> تاج ریزی رارژک در موارد یبوستهای مزمن میوه گیاه بصورت تازه یا خشک شده مصرف می گردد .	
Thymelaeaceae <i>Daphne mucronata</i> دافنه، توی لک، الف جهت درمان زگیل از یبوست تازه و یا خشک آن استفاده می گردد از ریشه و ساقه آن نوعی سرمه تهیه می شود و اعتقاد براین است که بینایی را تقویت و از آب مروارید جلوگیری می نماید .	
Ulmaceae <i>Ulmus minor</i> در اوجا، وزم درمان نازایی ، شاخه های جوان و پوست درخت را جوشانده شیره حاصله بصورت شربت مصرف می شود . شکسته بندهای محلی جوشانده برگ و پوست آن را با پیه گوسفند برای درمان شکستگی مورد استفاده قرار می دهند .	
Umbelliferae باریجه، بیژ، بیژ	

<i>Ferula ovina</i>	در هنگام ختنه کودکان در آتش انداخته و اعتقاد براین است که مانع رسیدن بوهای مضر به فرد می‌گردد. کما، کمه
<i>Ferula angulata</i>	در درمان کمر درد قسمتهای هوایی و ریشه به صورت پخته روی محل قرار داده می‌شود. چوبی، چوب
<i>Smyrnium cordifolium</i>	درمان دردهای کلیوی، ساقه و برگ بصورت چای مصرف می‌گردد دم کرده آن جهت رفع نفخ شکم حیوانات به کار می‌رود. آوندل، پینومه، آونول ریشه و ساقه عنوان یک ماده غذایی بصورت خام یا پخته مصرف می‌گردد.

که بسیاری از آنها دارای اهمیت خاصی در صنایع مختلف می‌باشند.

طبق بررسیهای بعمل آمده در منابع مختلف 96 گونه گیاهان دارویی از استان گزارش گردیده بود. که در طی این تحقیق 151 گونه گیاه دارویی از سطح استان جمع‌آوری و شناسایی گردید. در مقایسه با گیاهان دارویی جمع‌آوری شده در استان‌های بوشهر 70 گونه (6)، هرمزگان 113 گونه (7)، مرکزی 144 گونه (8)، کردستان 144 گونه (9)، تنوع بیشتری نشان می‌دهد اما در مقایسه یا استان‌های زنجان 163 گونه (10)، همدان 315 گونه (11)، قزوین 250 گونه (12)، به نظر می‌رسد که از تنوع کمتری برخوردار است. لازم به ذکر است با توجه به وسعت استان و وجود کوههای عظیم اشترانکوه، سفیدکوه، گرین و میانکوه که دست رسانی به آنها بسیار مشکل و در بعضی قسمتها با تجهیزات موجود غیر ممکن است. تعدادی از نمونه‌های گیاهی با خواص دارویی جمع‌آوری شده باشند. بنابراین در آینده و در تحقیقات دیگر امکان افزوده شدن گیاهان جدیدی به فهرست گیاهان دارویی استان لرستان وجود دارد.

نتایج بدست آمده از اجرای این پژوهش می‌تواند به صورت یک هسته مرکزی جهت گسترش فعالیت در زمینه‌های مختلف از قبیل اجرای طرحهای تحقیقاتی در خصوص اثرات درمانی آنها، اهلی نمودن و کاشت در سطح وسیع، احداث

جدول شماره 3 - مهمترین تیره‌های گیاهی بر حسب درصد گونه‌های جمع‌آوری شده

ردیف	تیره	درصد
1	Anacardiaceae	4
2	Asteraceae	10/9
3	Cruciferae	5/4
4	Lamiaceae	12
5	Liliaceae	6/1
6	Papilionaceae	9/5
7	Rosaceae	8/2
8	Umbelliferae	8/2

بحث و نتیجه گیری

انجام این پژوهش، گام مثبتی در جهت شناخت بهتری از موقعیت گیاهان دارویی و نیز توانمندی‌های استان در امر شناسایی گیاهان دارویی، فراورده‌های جنبی آنها جهت استفاده در صنایع تبدیلی است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که این استان از نظر گسترش و پراکندگی گیاهان دارویی و فراورده‌های فرعی بسیار غنی و دارای ارزش اقتصادی زیادی است که با استفاده‌های معقول و منطقی، می‌توان به نحو شایسته‌ای از آنها استفاده نمود.

وضعیت خاص پستی بلندی‌های استان (حداقل ارتفاع 330 متر در منطقه پل زال و حداقل ارتفاع 4050 متر در اشترانکوه). آبهای سطحی فراوان و مخازن آب زیرزمینی غنی، وجود بیش از 1/5 میلیون هکتار جنگل و مرتع و اقلیم متنوع سبب تنوع چشمگیر پوشش گیاهی استان گردیده است

ارائه شیوه‌های کاشت، تکثیر و تولید گونه‌های بومی مورد نیاز صنایع مختلف، ترغیب بهره برداران به کاشت اینگونه گیاهان به جای بهره برداری از طبیعت می‌تواند گامی در حفظ ذخایر مهم گیاهی استان و همچنین کوتاه نمودن دست سود جویان از طبیعت باشد.

برقراری ارتباط با بازار جهانی گیاهان داروئی و تعیین اولویت‌های آنها، استاندارد سازی گیاهان دارویی کاشته شده و محصولات نهایی یا حد واسط جهت یافتن بازارهای خارجی از اهمیت خاصی برخوردار است. همچنین معرفی گیاهان دارویی بومی استان و بازار یابی آنها از مسائلی است که باید مورد توجه قرار بگیرد. تشکیل تعاوی‌هایی از فارغ التحصیلان رشته‌های تولیدات گیاهی و سایر رشته‌های کشاورزی جهت تولید و فرآوری گیاهان دارویی و بهره برداری از اراضی درجه دو جهت کاشت اینگونه گیاهان احداث و راه اندازی واحدهای صنعتی کوچک انسانس و عرق گیری می‌تواند گامی مؤثر در ایجاد اشتغال و درآمد در استان باشد.

واحدهای صنعتی تبدیلی و بسته بندی گیاهان مذکور مورد استفاده قرار بگیرد.

همچنین اشتغال بخشی از نیروی کار فعال در مراحل مختلف تهیه، تولید و عرضه اینگونه گیاهان و مهمنتر از همه جلوگیری از بهره برداری‌های بی‌رویه توسط سودجویان گامی در حفظ ذخایر ژنتیکی گیاهی استان و کشور است. وجود گیاهان دارویی نادر، در معرض خطر انقراض و انحصاری در بین گیاهان معروفی شده استان ضرورت توجه به این گیاهان را دو چندان می‌نماید. بعلاوه تجربیات بدست آمده می‌توانند در افزایش اطلاعات دست‌اندر کاران، علاقمند و خصوصاً افرادی که مایل به کار در این زمینه هستند، مفید واقع گردد. از آنجائیکه گیاهان دارویی کاربرد وسیعی در صنایع داروسازی، لوازم بهداشتی و آرایشی غذایی... دارند، لذا پیشنهاد می‌گردد کلکسیونی از این گیاهان بصورت زنده تهیه گردد. و سپس به مطالعه اثرفاکتورهای اکولوژی نظری، نوع خاک، زمان و روش کاشت، میزان و روش‌های مختلف آبیاری، اثر مقداری مختلف کود ... بر کیفیت و کمیت مواد مؤثره گیاهان بصورت طرح‌های جداگانه پرداخته شود.

References

1. Ghahreman A, Flora of Iran in natural colors, Tehran, Iran, 1980-1999; 1-18.
2. Mobayen S, Flora of Iran, Tehran University, Tehran, Iran, 1955-1980; 1-4.
3. Rechinger K, Flora iranica, 1963-1982; No: 162, 161, 158, 157, 154, 152, 151, 150, 149, 147, 145, 144, 140, 139, 136, 126, 125, 123, 122, 121, 120, 117, 112, 110, 95, 90, 70, 66, 68, 56, 34, 32, 26.
4. Davis PH, Flora of turky and the east Aegean Island, University of Edinburgh, 1970; 3.
5. Asadi M, Flora of Iran, Research Institute of Forest and Reanglands, Tehran, Iran, 1980-2005; 6-7, 14-15, 24-25, 27, 34-35, 37-40, 43, 49- 51
6. Gholami F, Medicinal plants of Bushehr province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants, 2004; 20: N0.(2)
7. Soltani MA, Medicinal plants of Hormozgzn province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants, 2001; 8: N0.(0).
8. Mirdavoodi HR, Idetification of Medicinal plants of Markazi Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants, 2007; 23: N0.(4).
9. Hoshidari F, Medicinal plants of Kordestan Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants. 2009; 25: N0.(1).
10. Musavi A, Medicinal plants of Zanjan Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants. 2004; 20: N0.(3).
11. Kalvandi R, Idetification of Medicinal plants of Hamedan Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants. 2003;23: N0.(3).
12. Akbariniya A,Collection and Idetification of Medicinal plants of Qazvin Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants. 2002; 16: N0.(0).